

zürzavar közepette is és szinte menekülve vágyik el sokszor az áldott csön-dességbe, a kisvárosok mélabús világába. Azután megint a nagyváros hangulatait, gyors iramát, zaját éneкли meg, a «nyugalanság átkát», az örök rohanást.

Virágh Ferenc egyénisége még nem bontakozott ki teljesen. Még sokszor fölismerjük verseiben, jelzőiben, szávaiban az Ady hatását, ez a hatás kiüt-közik még a verscímekben is. Az Adyén kívül a magyar végek új poétáinak hangja is sok helyen megcsendül verseiben. *Virágh* Ferenc rokonszenves költői lélek. Mindig van mondanivalója, gazdag gondolatsor csillan föl költeményeiben. Nyelvezete szépveretű, magyar zamatú és színes. Olyan lírikust ismertünk meg benne, akinek szavára érdemes lesz figyelni, hiszen a tisztta, meleg szó ma jobban kell, mint valaha.

Myn.

Ravasz László beszédei és cikkei.

(Tudom, kinek hittem. Budapest, Studium-kiadás. 350 l.) Ha minden író úgy fogná fel tisztét, mint e könyv szerzője, az olvasóknak csupán ünnepnapjuk lenne. Mily messze vagyunk ettől, pedig mily egyszerűnek látszik megvalósítása. Nem kellene hozzá több az önismeretnél s annak beátásánál, hogy az írás a lelkeség tükre. Ezt tudva, ki adna torzképet önmagáról?

Áprily Lajosról szóltában Ravasz László ezt mondja: «A költő mindannyiszor névjegyét adja át, valahányszor elolvad egy versét». A műnek az író lelkeségét feltáró e szerepe megragadóan érvényesül a szóban forgó szép könyvben, mely egy nagykulturájú gondolkozó hozzászólásait tartalmazza a közélet égetően időszerű kérdéseivel. Az ismeretség további fejleményei itt is, mint az életben, az egymáshoz közeledő felek belső saját-ságaitól függnék. Jelen esetben az új kötet oly vonzó tulajdonságokkal lép meg az olvasót, hogy ez bizonyára később is keresni fogja az alkalmat a hasonló szellemi érintkezésre. Sajnos, e rövid ismertetés keretében a mű gazdag tartalma inkább csak sejtethető, mint válaszható. «A szentek szentjében» címen csoportosított huszonhat szép egyházi beszédet s a «Nagy alkalmak» felírással összefoglalt, annak idején élőszóval előadott tizenhat buzdító szövegen kívül, huszonegy essaiszerű dolgozat van a kötetben.

Utóbbiak jórésze vagy egy testület

óhajára készült felolvasás (A szokás hatalma; *Lévay József* stb.), vagy a külföldi tájékoztatását célzó tanulmány. (A háború hatása a magyar vallásos életre; *Magyarország a háború után*). Valamennyire jellemző az a sajtóárságuk, hogy nem csupán alaposak és érdekesek, hanem közérdekűek s okfejtésük meggyőző erejét formai tökéletességük is növeli. A könyv nagyobbik felét hitbuzgalmi elmélkedések teszik. De úgy ezekben, mint a tanulmányyszerű darabokban szembeünlő a szerző magyar-ságának és emberszeretetének határozott színvallása is, mely az ellentétek megszüntetésével az annyira áhított lelki egység megteremtését célozza. Ez a törekvés adja az író ajkára e jelentős szavakat: «Keresztyén erkölcs annyit jelent: Jézus diadalútja Magyarországon, a magyar szíveken át». (A kereszttyénség és az erkölcs.) Becses vonása még a műnek s hatásának egyik fő-tényezője, hogy a kötetbe foglalt beszédek és cikkeik gondolatgyöngyei szerkezetileg igen világos elrendezésben, nyelvkészség dolgában pedig nemes veretű, de amellet egyáltalában nem nehézkes előadásban kerülnek az olvasók elé.

A humortól sem idegenkedő elmésség helyenként igen mély vizeken evez (A szokás hatalma; A haldokló műalkotás); de bár az emberi szel'em sokváltozatú tájait (vallás, történelem, szociológia, irodalom, művészet stb.) érinti, sohasem téveszt irányt s egy pillanatra sem kerül ki az erkölcsi emelkedettségek légköréből. A legsúlyosabb kérdéseket szinte intuitív hozzáértéssel fejtegető, a fölünyeskedéstől azonban ösztön-szerűen tartózkodó gazdag lelkeség szól e könyvből.

B. Gy.

Turesányi Elek : A Távolodó. (Versek, novellák. Budapest, 1927. A szerző kiadása.) A költő külön világban él. Elrekesztett álmoktrecheben. Itt más színe, más illata van a virágnak, más íze a csóknak, más jelentése a tragikus szavaknak, amelyekkel könnyedén és felelőtlenül dobálózik az élet.

Turesányi Elek fokozott kultuszú üz ebből a költői elszigeteltségből. Parnassien? Elefántcsonttoronyban él? Elkopott kislék és egyébként sem rajzolják Turesányi aszketikus művészarcat. Nem parnassien, mert kísértetiesen jólcenségő rímeiből mély, őszinte és megható bánat harsan. Nem él elefántcsonttoronyban, mert magamegmutatásáért leszáll a cipészínashoz és a sza-

tócsához. De micsoda cipészinas és micsoda szatóc! Sohanemélt figurák egyetlen emberi kedély laterna magikájából kivetítve s mégis az örök emberit hirdetik. Ezek a novellák úttörői minden magyar futurizmusnak, expreszszionizmusnak, kubizmusnak s mégis mennyivel irodalmiabbnak és egyben életetsugárzóbbnak mindezeknél! A kis Brisbane tragédiája mindnyájunk szívében ott él, ha Kabán születtünk és élünk is, vagy Kecskeméten; holott sem az egyik, sem a másik helyen nem hívják Brisbané-nek a cipészinasat, sem Baretónak a mestert. De a lábszíj, amellyel a kis inas kikap, egyformán lábszíj mindenütt és az erős ütés mindenütt a világon szivig hat. És az is örökérvényű igazság, hogy a fájdalom teszi a költőt. Költő szerte a világon minkenhol a kis Brisbane, aki komoly cipészinas létére icike-picike kis szürke cipőket készítene az egereknek.

Vagy idézzem az ametisztről szóló történetet? Az ametisztköves gyűrűről írott rapszodiát, amit még senki se látott. Nem más ez, mint a költőnek holdbéli birtokát hirdető panasz. Kiegészülőzött művészi mezbe öltözött jajszava a képzeletverte «nincstelen»-nek. A Réműlet költője a «Süveg-cukor-parasztok» című írásban mutatkozik meg nagy erővel. Itt már végérvényesen túljutott Turcsányi a kísérletezésen, már biztos és izmoskezü mestere a bizonytalannak. Ez a kis epikus grand-guignol költőibb minden rokonánál. A «Koronelli dóm» mellett Turcsányinak ez a műve is méltán helyet foglalhat az ifjúság számára készült olvasókönyvben. De míg amaz csak az úgynevezett modern stílus bemutatásaként kapott helyet, addig ez utóbbi a mondánivalók mesterét revelálja. Amit Turcsányi ebben a novellában leír, az a halál; de ahogy leírja, az a teljes érvényű élet.

A versek? A kristályüvegcsengésű rímek, a zakatoló ritmusok költője Turcsányi. Lázbeteg szívének dobogása adja azt a ritmust az élethez, a minél színesebb élethez sóvárogva kapaszkodó, ártatlanul halálraítélt szív dobogása. Kötéltánc beretvaélen, miközben a zenekarból szivig hasít az üvegspid idetgépő muzsikája. De a «Koronelli dóm» verseihez képest meg-

enyhült már Turcsányi is, vannak nyugvópontjai s ezeken a pontokon még rokonszenvesebben mutatkozik meg. A halál felé megy «Félúton» című szép versében is, de már csak «ballag», a megenyhült lélek nyugalmával.

A «Távolodó» költője megnyugodott a nyugtalanságban, megbarátkozott a halálfélelemmel, megizmosodott a gyöngeségben, több, művészebb, egyénibb, mint valaha. Külön utakon szép világba visz el, modernségében eleven cáfolata mindenfajta steril újatakarásnak.

A földtől távolodó egyre közelebb jut az örök művészethez. sz. i.

Günther Ágnes: A szent és rajongója. (Világirodalom.) Ami lehelletszerű finomság és költészet női lélekből fakadhat, az benne van e könyvben. Az író női szellemességével és művészetével hamarosan felülkerekedik olvasóján, rabjává teszi s a vaskos két kötet egyfolytában elolvasásától — bár ez fizikai lehetetlenség — alig tudunk megválni. A regény a szenvedő női lélek kimerítő rajzánál fogva női olvasókban tán erősebb hullámokat ver: de a férfiolvasókat is lebilincseli természetfestése, szárnyaló költészete s a lelkiélet mélyreható s mégis gyengéd rajza. Egy túlfinomult, művészelektű Hófehérkéről van szó a regényben, kit mostohája visz halálba. E mostoha az élet kegyetlen gonoszságának szimbólumaként talán túlságosan is meggyőzri «nem e világra való» áldozatát (s egy kissé az olvasót is), de ez arra vall, hogy a nők és nőírók amint gyengédebbek, úgy kegyetlenebbek is tudnak lenni nálunk. A férfialak (Harró) is művészi arckép s legföljebb az a hibája, hogy a regény második részében kelletlenül jobban megfiatalodik. A regényben az előkelőbb társadalmi élet képsorozata és a nyüzsgő természet élete felváltva gyönyörködtetik az olvasó képzeletét s míg az előbbi a főúri életmód ismeretere utal, az utóbbi az író nő hatalmas költői erejét bizonyítja.

A 186-ik kiadásból készült fordítás jó. Kár, hogy a fordító a hősnő nevét Lélekkének (Seelchen) fordítja s nem keresett jobb szót. Talán a «Lelkecske» megfelelőbb lett volna, már csak azért is, mert élőszo.

Sóvári János.